

РОЛЬ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЗАГАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ – СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ

Д-р мед. наук Н. С. Михайловська

Запорізький державний медичний університет

Обґрунтовано значення міжпредметної інтеграції під час викладання дисципліни «Загальна практика – сімейна медицина» на додипломному етапі у вищих медичних навчальних закладах України. Наведено основні шляхи реалізації «Наскрізної програми підготовки студентів медичних факультетів вищих навчальних закладів IV рівня акредитації та лікарів-інтернів для оволодіння практичними навичками та методиками, необхідними для роботи на посадах лікарів за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина», урахуовуючи міждисциплінарну інтеграцію.

Ключові слова: первинна медико-санітарна допомога, сімейний лікар, додипломна підготовка, шляхи оптимізації, наскрізна програма, міжпредметна інтеграція.

РОЛЬ МЕЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦІАЛІСТІВ ОБЩЕЙ ПРАКТИКИ – СЕМЕЙНОЙ МЕДИЦИНЫ

Д-р мед. наук Н. С. Михайловская

Обосновано значение межпредметной интеграции в преподавании дисциплины «Общая практика – семейная медицина» на додипломном этапе в высших медицинских учебных заведениях Украины. Приведены основные пути реализации «Сквозной программы подготовки студентов медицинских факультетов высших учебных заведений IV уровня аккредитации и врачей-интернов для овладения практическими навыками и методиками, необходимыми для работы на должностях врачей по специальности «Общая практика – семейная медицина» с учетом междисциплинарной интеграции.

Ключевые слова: первичная медико-санитарная помощь, семейный врач, додипломная подготовка, пути оптимизации, сквозная программа, межпредметная интеграция.

THE ROLE OF INTERDISCIPLINARY INTEGRATION IN TRAINING OF GENERAL MEDICINE SPECIALISTS – FAMILY MEDICINE

N. S. Mykhailovska

In this work substantiated importance of interdisciplinary integration in teaching the subject “General practice – family medicine” on the undergraduate stage in medical institutions of Ukraine. Displayed basic ways to implement permeating programs for preparation students of medical faculties of higher educational institutions of IV accreditation level and interns to mastering practical skills and techniques required to work on positions of physicians in the specialty “General practice – family medicine”.

Keywords: primary healthcare, family doctor, undergraduate education, ways of optimization, permeating program, interdisciplinary integration.

Головною метою Загальнодержавної Програми розвитку первинної медико-санітарної допомоги є забезпечення зниження рівня захворюваності, інвалідності та смертності населення шляхом налагодження ефективного функціонування системи надання населенню доступної і високоякісної допомоги на засадах загальної практики – сімейної медицини [1, 3, 5].

Згідно з визначенням Всесвітньої асоціації сімейних лікарів (WONCA, 2002 р.), загальна практика – сімейна медицина є академічною та науковою дисципліною з власним освітянським змістом, дослідницькою роботою, доказовою базою та клінічною активністю, спрямованою на первинну медико-санітарну ланку [8].

Сімейний лікар – кваліфікований лікар-універсал, який глибоко володіє знаннями з головних розділів медицини, навичками з надання хворим першої медичної допомоги, має бути вмілим діагностом, уміти забезпечувати профілактику та лікування хвороб, бути дорадником, консультантом, «адвокатом сім'ї», інтегратором проблем пацієнтів, посередником між усіма спеціалістами та хворим [5]. Профілактика, рання діагностика захворювань, тривала і безперервна допомога, в тому числі й постійна підтримка у разі хронічних захворювань із метою зменшення епізодів їх загострень, є основними компетенціями сімейного лікаря [1]. Сімейний лікар має бути різнобічно підготовлений не тільки з питань терапії, педіатрії, але мати певні знання з неврології,

офтальмології, хірургії, психіатрії та інших розділів медицини, орієнтуватися в галузі медичної психології, законодавстві у сфері охорони здоров'я, соціального захисту сімей [3]. Свої компетенції сімейний лікар набуває під час до- та післядипломного навчання.

У контексті реформування галузі охорони здоров'я важливим завданням є підвищення якості підготовки сімейних лікарів, вирішення проблеми кадрового забезпечення саме первинної ланки [2]. Через це діяльність усіх ВМНЗ зорієнтована на підвищення ефективності додипломної та післядипломної підготовки сімейних лікарів високої кваліфікації. Упровадження сімейної медицини в Україні є важливим інноваційним процесом у системі охорони здоров'я і тому вимагає розробки нових ідеологічних, організаційних і методичних заходів до підготовки кадрів у вищому навчальному медичному закладі [1, 2, 3, 5].

Одним із перспективних методів оптимізації підготовки майбутніх лікарів загальної практики є міждисциплінарна інтеграція, яка спрямована на створення єдиного освітнього потенціалу шляхом використання інноваційних педагогічних методів, засобів і організаційних форм навчання [4, 7]. Міжпредметний підхід відповідає загальнодидактичному та загальнометодичному принципу доступності і вимагає рівномірного розподілу матеріалу під час усього періоду навчання [4]. Особливого значення набувають міжпредметні зв'язки в системі підготовки сімейних лікарів, де навчальний і пізнавальний процес повинен будуватися на органічному зв'язку між фундаментальними та фаховими дисциплінами [6, 7].

На сьогодні підготовка майбутніх лікарів на додипломному етапі здійснюється за діючим типовим навчальним планом за спеціальностями «Лікувальна справа» та «Педіатрія», затвердженим наказом МОЗ України № 749 від 19.10.2009 р., який лише на 6 курсі навчання передбачає вивчення дисципліни «Загальна практика – сімейна медицина». Програмою передбачено всього 90 год / 3 кредити (лекцій – 10, практичних занять – 40, СРС – 40). Однак усе частіше висловлюється думка про необхідність поглиблення базової підготовки майбутнього сімейного лікаря, починаючи з 3 курсу навчання, урахувавши складність та поліпрофільність такого фаху.

У 2011 р. Центральним методичним кабінетом МОЗ затверджена «Наскрізна програма підготовки студентів медичних факультетів ВМНЗ та лікарів-інтернів для оволодіння практичними навичками та методиками, необхідними для роботи на посадах лікарів за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина». Наскрізна програма окреслила основні шляхи оптимізації підготовки сімейних

лікарів, зокрема впровадження базового реєстру практичних навичок та методик, необхідних для роботи на посадах лікарів за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина» як важливої складової покращення практичної підготовки лікарів первинної ланки медико-профілактичної допомоги населенню [2, 5, 9].

Реалізація цієї Програми здійснюється на 4–6 курсах навчання та впродовж усього часу проходження інтернатури за фахом «Загальна практика – сімейна медицина». До складу 221 пункту «Переліку практичних навичок та методик, якими повинні оволодіти студенти медичних факультетів та інтерни» входить опанування практичними методиками та навичками з 19 дисциплін клінічного профілю: «Організація охорони здоров'я», «Внутрішні хвороби», «Дитячі хвороби», «Акушерство і гінекологія», «Хірургія», «Онкологія», «Офтальмологія», «Отоларингологія», «Стоматологія», «Нервові хвороби і нейрохірургія», «Психіатрія», «Інфекційні хвороби», «Фтизіатрія», «Дерматологія», «Реанімація та інтенсивна терапія на догоспітальному етапі» тощо. Отже, контроль за виконанням «Наскрісної Програми» повинен проводитись майже на всіх клінічних кафедрах.

Для реалізації «Наскрісної програми» на високому рівні велика роль повинна приділятися міждисциплінарній інтеграції [4, 6, 7], яка залучає клінічні кафедри у підготовку фахівця загальної практики – сімейної медицини. Насамперед це стосується кафедр пропедевтики, внутрішніх та дитячих хвороб, на яких студенти повинні отримати ґрунтовні знання з основних розділів внутрішньої медицини і педіатрії, а потім застосовувати їх в контексті первинної ланки.

Під час викладання дисципліни «Загальна практика – сімейна медицина» особливу увагу необхідно приділяти медико-соціальному аспектам здоров'я населення як основі профілактичної та лікувальної медицини, питанням ранньої діагностики та лікування хворих в амбулаторних умовах [6, 9]. Акцент повинен робитися на формуванні у студентів навичок довготривалого та безперервного спілкування лікаря з пацієнтом та його родиною, плануванні поетапної профілактики, вмінні визначати стан здоров'я та ранні відхилення в ньому, визначати основні синдроми в разі формування діагнозу, складати алгоритми обстежень та плану лікування відповідно до стандартів доказової медицини [8, 9]. Саме ці знання та навички повинні формуватися протягом усього періоду навчання студентів, починаючи з кафедри пропедевтики внутрішніх та дитячих хвороб, із наступним удосконаленням та закріпленням на всіх клінічних кафедрах. Більше уваги на клінічних кафедрах, які відповідають за реалізацію «Наскрісної програми», слід приділяти питанням превентивної медицини,

диспансеризації, реабілітації, санаторно-курортного відбору та надання невідкладної допомоги за різних загрозливих життю станах [6, 8, 9], адже саме ці питання лежать в основі діяльності сімейного лікаря.

Формування лікаря та його ставлення до професії багато в чому залежить від умов, у яких відбувається вивчення цієї дисципліни [1, 6]. Вітчизняний досвід свідчить, що навчання майбутніх лікарів на кафедрах внутрішніх хвороб здійснюється переважно на базі закладів вторинного рівня медичної допомоги, що унеможливує забезпечення належного рівня підготовки сімейних лікарів, оскільки вона є ізольованою від специфіки лікувально-діагностичного процесу первинного рівня, від проблем першого контакту з пацієнтом та питань організації профілактичного напрямку роботи з населенням. Тому у програмах кафедр, відповідальних за реалізацію «Наскрізної програми», необхідно передбачити питання, які стосуються амбулаторного ведення хворих із патологією внутрішніх органів.

Оптимізувати підготовку сімейних лікарів можливо в разі організації навчально-тренінгового

центру та оснащення його необхідними наочними засобами, фантомами, муляжами, тренажерами, діагностичною, лікувальною апаратурою та інструментарієм, що забезпечить освоєння і закріплення студентами на практиці основних маніпуляцій та навичок сімейного лікаря впродовж усього періоду навчання під час проходження виробничої практики на різних клінічних кафедрах [8, 9].

Важливим заходом удосконалення практичної підготовки сімейних лікарів має бути розробка авторськими колективами кафедр, відповідальних за впровадження «Наскрізної програми», посібників з основних аспектів практичної роботи лікарів загальної практики – сімейної медицини та еталонів виконання практичних навичок, ураховуючи міждисциплінарну інтеграцію.

ВИСНОВКИ

Міждисциплінарна інтеграція та поступовість викладання сімейної медицини на клінічних кафедрах забезпечить якісну теоретичну та практичну підготовку сучасного спеціаліста загальної практики – сімейної медицини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бахтеева Т. Д.* Реформування системи охорони здоров'я й медичної освіти / Т. Д. Бахтеева // Проблеми сучасної медичної науки та освіти. — 2010. — № 1. — С. 4–8.
2. Вища медична освіта України на сучасному етапі / В. В. Лазоришинець, М. В. Банчук, О. П. Волосовець [та ін.] // Проблеми сучасної медичної науки та освіти. — 2008. — № 2. — С. 5–10.
3. *Лехан В. М.* Стратегія розвитку системи охорони здоров'я: укр. вимір / В. М. Лехан, Г. О. Слабкий, М. В. Шевченко. — К.: Цифра, 2009. — 50 с.
4. *Лисаченко О. Д.* Роль міждисциплінарної інтеграції у формуванні клінічного мислення студента / О. Д. Лисаченко // Вісник проблем біології і медицини. — 2012. — Вип. 3. — Т. 2 (95). — С. 133–135.
5. *Москаленко В. Ф.* Концептуальні основи розвитку та впровадження сімейної медицини в Україні / В. Ф. Москаленко // Ліки України. — 2002. — № 2. — С. 3–4.
6. Підготовка студентів з дисципліни «Загальна практика – сімейна медицина» на додипломному етапі / В. Г. Міщук, О. З. Венгрович, Н. С. Гаврилюк [та ін.] // Сімейна медицина. — 2013. — № 4 (48). — С. 144–147.
7. *Самарук Н. М.* Теоретичні аспекти міжпредметності / Н. М. Самарук // Вестник ХНУ. — 2007. — № 14. — С. 178–186.
8. Становлення нової моделі надання первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини в Україні — не данина моді, а об'єктивна реальність / Л. В. Матюха, Н. Г. Гойда, В. А. Одринський [та ін.] // Сімейна медицина. — 2013. — № 4 (48). — С. 157–158.
9. Удосконалення засвоєння практичних навичок і методик студентами, лікарями-інтернами — важлива складова первинної ланки медичної допомоги населенню / О. П. Волосовець, Ю. С. Пятницький, І. С. Вітенко [та ін.] // Медична освіта. — 2012. — № 3. — С. 5–7.